

Artikkeli: Valmistava opetus esiopetuksessa

Kirjoittajat: Marjaana Gyekye ja Nina Thurin

Esiopetusikäiset ovat kielenkehityksen vaiheessa, jolloin opetuskielen oppiminen tapahtuu luontaisesti toiminnallisuuden kautta. Lapsi oppii uusia asioita toiminnallisesti, aiempiin kokemuksiin pohjautuvan, monipuolisia sisältöjä ja monikanavaisia menetelmiä sisältävän opetuksen kautta. Suomen tai ruotsin (myöh. suomi) kielen oppiminen on prosessi, joka toteutuu vuorovaikutuksessa pedagogisesti suunnitelmallisessa toiminnassa yhdessä toisten kanssa. Kun lapsi saa valmiuksia viestintään kaikkein tutuimmissa tilanteissa, opetustilanteiden seuraamiseen esiopetuksessa ja omiin tarpeisiinsa perustuvaa opetusta, on koulussa oppimisen alkuun pääseminen sujuvampaa. Perusopetuksen aloittaminen on helpompaa tuttujen kavereiden kanssa, jos lapsi on saanut kotoutua omalle asuinalueelleen jo valmistavan esiopetusvuoden aikana.

Esiopetuksessa oleville lapsille suunnatussa perusopetukseen valmistavassa opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin esiopetussuunnitelman perusteiden osalta laaja-alaisen osaamisen ja opetuksen yhteisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksia. Valmistavassa opetuksessa olevalle lapselle laaditaan valmistavan opetuksen opinto-ohjelma, johon kirjataan esimerkiksi mahdollinen aiempi osallistuminen varhaiskasvatukseen, kielitaito, yksilölliset vahvuudet ja oppimisen tarpeet. Valmistava opetus voidaan järjestää inklusiivisesti niin, että suurin osa opetuksesta tapahtuu ryhmän yhteisen esiopetuksen toiminta-ajan yhteydessä.

Kun esiopetusryhmissä on suomea äidinkielenään tai suomea hyvin puhuvia lapsia, lapsi omaksuu esiopetusryhmässä työskentelevän henkilöstön lisäksi myös vertaisiltaan suomen kieltä sekä kielen käyttötapoja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Esiopetuksen aikana lapsi oppii ja omaksuu samoja sisältöjä ja valmiuksia kuin muutkin ryhmän lapset. Esiopetusajan ulkopuolelle sijoittuvan valmistavan opetuksen aikana voidaan keskittyä suomen kielen harjoitteluun kohdennetusti lasten tarpeisiin suunniteltuna, ennakoida tulevan esiopetuksen sisältöjä ja sanastoja sekä avata ja kerrata jo aiemmin opittua esiopetuksen sisältöä.

Valmistavan opetuksen tavoitteena on myös lapsen kotoutuminen omaan asuinalueeseensa. Esiopetusryhmässä luodaan ja vahvistetaan kaverisuhteita sekä tutustutetaan lasta esiopetuksen lähiympäristöön (kuten esimerkiksi leikkipaikkoihin, turvallisiin kulkureitteihin ja metsään). Valmistavaan opetukseen esiopetuksessa osallistuva lapsi siirtyy pääsääntöisesti oman ikäryhmänsä mukana perusopetukseen.

Jos valmistava opetus on aloitettu kesken toimintavuoden esimerkiksi lapsen muuttaessa Suomeen tai kuntaan, jossa valmistavaa opetusta tarjotaan, voidaan valmistavaa opetusta jatkaa perusopetuksen järjestämänä tarvittaessa eli kun lapsen suomen kielen taidot edelleen ovat alle kehittyvän alkeiskielitaitotason (taitotaso alle A1). On myös huomioitava, että maahanmuuttotaukainen lapsi on saattanut osallistua varhaiskasvatukseen vain hyvin lyhyen ajan tai epäsäännöllisesti ennen esiopetusvuotta, joten hänen suomen kielen taitonsa on voinut jäädä alle kehittyvän alkeiskielitaidon.

Esiopetuksessa annettavassa perusopetukseen valmistavassa opetuksessa pääpaino on suomen kielen oppimisessa. Suomi toisena kielenä (S2) -opetus ja suomen kielen oppiminen nivoutuvat kaikkiin esiopetuksen oppimiskokonaisuuksiin. Toimintaa suunnitellessaan opettaja ottaa

huomioon suomea vasta opettelevan lapsen suomen kielen oppimiseen liittyvät tekijät ja toiminnalle asetettavat tavoitteet siten, että ne toteutuvat koko lapsen valmistavan opetuksen aikana: koko ryhmän yhteisessä toiminnassa ja esiopetusajan ulkopuoleisessa opetuksessa. Opetuksessa voi olla mukana muita kohdennetusta kielen opetuksesta hyötyviä lapsia, mutta opetuksen sisältö suunnitellaan valmistavassa opetuksessa olevan lapsen tarpeisiin.

On tärkeää, että opettaja keskustelee huoltajien kanssa lapsen perheessä käytettävien kielten merkityksestä ja siitä, miten huoltajat ylläpitävät ja kehittävät perheessä käytettäviä kieliä. Perheitä tulee tukea käyttämään ja ylläpitämään omaa äidinkieltä ja perheen yhteisiä kieliä, vaikka kieliä olisi monta. Tässä voidaan käyttää apuna Kielipeda-työkalua. Linkki Kielipedaan: <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kielipeda-ja-kielivertailu-tyovalineet-ja-fonetiikka-kielitietoisien>

Perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan valmistava opetus ohjaa lapsia tunnistamaan eri kulttuureja yhdistäviä hyvän elämän arvoja ja periaatteita. Valmistava opetus tukee lapsen kotoutumista, jolloin hän oppii toimimaan suomenkielisessä toimintaympäristössä. Lisäksi lapsella on mahdollisuus muodostaa ystävyysuhteita ja harjoitella perusopetuksessa tarvittavia taitoja. Syrjintää, rasismia, väkivaltaa tai kiusaamista ei sallita missään muodossa.

Valmistavaan opetukseen osallistumisesta lapsi saa toimintavuoden päätyttyä osallistumistodistuksen.

Valmistavaan opetukseen hakeminen on huoltajille vapaaehtoista, mutta kun lapsi on otettu valmistavaan opetukseen, on huoltajan velvollisuus huolehtia, että lapsi osallistuu opetukseen säännöllisesti. Opettajan tehtävänä on seurata osallistumista ja suomen kielen oppimisen edistymistä lapsen oman opinto-ohjelman pohjalta.